

at de beretninger og de arkiver, Hæstrup har kunnet øse af, på de fleste punkter stemmer ganske godt overens.

Den alvorligste indvending, der kan rettes mod arbejdet, er, at fremstillingen på nogle punkter synes at være farvet af forfatterens personlige indstilling til de spørgsmål, han arbejder med. Det træder stærkest frem, hvor de politiske forhold i Danmark kommer med i billedet. Det gælder navnlig indledningsafsnittet, som får svært ved at stå for en nøjere kritik, og det gælder også skildringen af begivenhederne omkring den 29. august. Desuden forekommer det, som om Hæstrup er meget tilbage for at vurdere S.O.E.s engelske ledelse kritisk, selv om de begivenheder, der udspillede sig omkring organisationens virksomhed i Danmark helt frem til foråret 1943 var alt andet end heldige. Det synes, som om ikke al modgangen har kunnet skyldes uheld, men at de øverste instanser har svigtet i betydelig grad i det forberedende arbejde og måske ikke mindst — i flere tilfælde — i det uhyre vigtige spørgsmål om udvælgelsen af de folk, der skulle sendes ned over Danmark og her optage kontakt med den danske modstandsbevægelse, for hvilken det kunne betyde en enorm risiko, hvis S.O.E.-mændene svigtede, således som et par af dem vitterligt gjorde.

»Kontakt med England« er et stykke samtidshistorie på godt og ondt, og de vanskeligheder, forfatteren har haft at slås med, og den kritik, arbejdet kan udsættes for, er for så vidt ganske typisk for de vilkår, hvorunder samtidshistorikeren virker. Kritikken vil næsten altid blive hård og debatten voldsom, men samtidig er Hæstrups disputats et vidnesbyrd om, i hvor høj grad den historiske interesse kan vækkes i vide kredse, når emner af denne art tages op til videnskabelig behandling. Men fremfor alt ligger arbejdets betydning deri, at vejen nu må være banet for en udforskning af modstandsbevægelsens og besættelsestidens historie på videnskabeligt grundlag, og man må håbe, at »Kontakt med England« giver stødet til, at andre opgaver tages op. Foreløbig må man imødesee Hæstrups egen fortsættelse af bogen med en redegørelse for S.O.E.s virksomhed i Danmark efter oktober 1943, og det må blive en bog, der er endnu mere fængslende end disputatsen, men derudover ville det være ønskeligt, om andre historikere tog emner op til undersøgelse. Der skulle være nok at tage fat på.

Erik Reske-Nielsen.

»Besættelsestidens illegale blade og bøger 1940—1945.« En bibliografi udarbejdet af Leo Buschardt, Albert Fabritius og Helge Tønnesen. (Det kongelige bibliotek, 1954.) 201 s.

Efter adskillige års arbejde er det nu lykkedes de tre biblioteksfolk, der påtog sig opgaven, at få udsendt en fuldstændig bibliografi over den illegale presse og litteratur under besættelsen. Måske skal man være varsom med at anvende udtrykket »fuldstændig« i denne forbindelse, men enhver, der kender noget til den omhu og energi, hvormed indsamlingsarbejdet er foregået, vil være villig til at hævde, at der næppe kan støves ret mange flere skrifter op.

Bogen giver alle de oplysninger, der kan ønskes i en bibliografi, når man bortser fra, at forfatterne — sikkert for overhovedet at kunne gennemføre arbejdet — har undladt at bringe navne på andre af den illegale presses mænd end de, der faldt som ofre. Efter en alfabetisk opstillet tidstavle, der klart viser de illegale bladets fremvækst i 1942—43, følger et stedregister og efter dette en alfabetisk fortegnelse over bladene med redegørelse for bl. a. fremstillingsmåde, ud-

bredelsesområde, indholdets karakter, udgivernes politiske standpunkter m. m. Det er slet ikke så lidt, man ud af de knappe oplysninger kan læse om modstandsbevægelsen og besættelsestiden. Til afsnittet om pressen er føjet en fortegnelse over illegale flyveblade, nedkastede flyveblade, blade udgivet uden for Danmark og sendt hertil og endelig over de falske »illegale blade«.

Sidste del omfatter en fortegnelse over besættelsestidens illegale bøger — 438 i alt — med både emneregister og forlagsregister. Endelig er hertil føjet en bibliografi over bøger omhandlende danske forhold under besættelsen og udgivet af danske i udlandet.

Bibliografien giver et imponerende billede af den illegale presses omfang i Danmark. Forfatterne har fundet frem til, at der i alt har været 538 illegale blade med et totaloplag på ca. 24 millioner. Bogen vil være af uvurderlig betydning for ethvert studium af den illegale presse, og det vil kun være naturligt, om dens fremkomst giver stødet til, at der tages et forskningsarbejde op på dette felt, som absolut må have muligheder for at blive frugtbart.

Erik Reske-Nielsen.

Fortegnelse over fagforenings- og fagforbunds jubilæumsskrifter samt fagblade på Arbejderbevægelsens bibliotek og arkiv. 19 s.

Der er god grund til at henlede opmærksomheden på dette katalog, der fremtræder som en hel lille bibliografi over et emne, hvor litteraturen ellers er ret utilgængelig. Kataloget medtager også bøger, som biblioteket ikke ejer, og bringer ordnet fagvis fortegnelse over jubilæumsskrifter med fuldstændige bibliografiske oplysninger. I mange tilfælde vil man her — under arbejde med social- og erhvervshistoriske emner — kunne få en værdifuld håndsækning.

Vagn Dybdahl.